

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer
adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

A. H. ALGRA — SLIEDRECHT

HERDER Johannes 21,

Vrijwel elk jaar wordt in alle gemeenten een preek gehouden over de verschijning van de Heer aan het meer van Tiberias. Misschien is het verhaal al bijna doodgepreekt. Maar ik wilde nu iets aanroeren, wat geen dominee in zijn preek noemen zal, omdat hij niet voor zichzelf preken wil.

Het gaat mij niet om die 153 vissen. Wat is daarover veel gefantaseerd. Een man in de oudheid zei: er zijn 153 volken op de aarde en elk volk is door een vis vertegenwoordigd. Een ander had deze vondst: De cijferwaarde van het woord Simon is 76 en die van de Here Jezus 77, dat is samen 153, want Jezus en Simon zijn nu weer één. Wanneer Johannes dergelijke beweringen horen kon, zou hij bulderen van de lach en tenslotte zeggen: mensen, mensen, dat komt er nou gewoon van, dat ik visserman was. Zoiets onthoud je. Wij vergaten dat niet weer, dat er 153 vissen in het net zaten. Bizarre vangsten, daar onthoud je de besomming wel van. Hetzelfde heb je met het net, dat niet scheurde. Dat is de vissers opgevallen. Tijdens het optrekken hebben ze in spanning gezeten. Het net houdt het vast niet, maar het bleef heel. Wonder boven wonder. Geen apostel zou daar later van maken: zoals het net niet scheurde, hoewel er vele vissen in zaten, zo zal de kerk niet scheuren, wanneer er velen in haar komen.

Het gaat mij om Petrus. Maar vooraf nog iets anders. Johannes 21 begint zo ongeveer met het woord „discipelen” en dat loopt uit op „Volg Mij”. Sommige nieuwere vertalingen hebben in plaats van „discipelen”, de vertaling „leerlingen”. Daar is wat voor te zeggen. Want wie op de Christelijke school geweest is, kent het woord „discipel”, maar er komen tegenwoordig ook mensen de kerk binnen, die op een openbare school geweest zijn. Zij vinden het maar een vreemd woord. De vertaling „leerling” heeft ook weer haar bezwaar.

De klanken van dat woord roepen niet op, wat er in ligt. Onze jeugd is ook leerling, maar zij hebben veel meesters. Elk vak weer een ander en elk uur een ander. Zo is er dan ook geen sterke band tussen leraar en leerling. De leerling vergelijkt de éne met de andere en hij staat kritisch tegenover zijn docenten. In de schoolkrant spot hij graag een beetje met ze. Alleen in de muziek is er nog iets terug te vinden van die oude relatie tussen de meester en zijn leerling. Van een organist bijvoorbeeld wordt gezegd, dat hij een leerling is van v. d. Horst, of van Stam, van Engels of van Kee. De organist stelt er ook prijs op, dat je dat weet. Het bepaalt zijn kwaliteit en de achting voor hem en hij vertelt graag over zijn hoofdleraar. De band blijft; er is ook navolging van de leraar. Zo heb je dat in het oosten. In Indonesië zegt een jonge man tegen de zendeling: „Ik wil graag Uw leerling zijn, ik wil u volgen”. Daar heb je die twee begrippen naast elkaar. Dat vind je in Johannes 21 terug en op vele andere plaatsen in de bijbel. De leerling bindt zich aan de meester, hij verloochent zichzelf maar hij zal de meester niet verloochenen. Zo wordt op het zendingsveld de zonde van Petrus, toen hij de Here Jezus verloochende, veel scherper gevoeld dan bij ons in het westen. Petrus ontkent niet alleen maar, dat hij de Here Jezus ooit gekend heeft, neen, hij breekt de band met de Heer stuk. Hij geeft zijn geloof prijs en hij spreekt eigenlijk uit, dat hij tegen Jezus is, hij zal zijn eigen weg gaan of een andere rabbi volgen. Zijn leven zal na de verloochening in alle opzichten radikaal anders zijn dan daartoevoor. Hij keert als discipel zijn Meester de rug toe, om Hem voortaan tegen te staan. Hij loopt bijne in de pas met Judas. Tussen het verraden en het verloochenen is niet zoveel verschil. Wel tussen het hart van Petrus en dat van Judas, maar als je hun daden „op zich” beoordeelt, maakt het niet veel uit tussen die twee.

Aan het meer van Tiberias vraagt nu de Here Jezus, of Petrus Hem liefheeft, „meer dan dezen”. Petrus heeft namelijk gemeend dat hij zich in liefde en trouw en overgave onderscheidde van de anderen. Die gedachte kan hij beter loslaten, want dat is wel gebleken, dat Petrus zich niet in gunstige zin onderscheidde van de anderen. In zijn antwoord laat hij dan ook merken, dat hij het begrepen heeft. Hij zegt alleen maar: „Here, Gij weet, dat ik U liefheb”. Daar verdwijnt dan meteen maar het „primaat” van Petrus. Hij wordt niet onderscheiden van de rest. Vorig jaar was er iemand die bij de traditionele lintjesregen een koninklijke onderscheiding weigerde. Het was iemand van naam in het kerkelijk leven. Een vrouw. Haar motief tot de weigering kwam dicht bij wat wij nu lezen in Johannes 21. Zij vond dat het in de kerk niet hoort, dat je meent, dat je meer bent dan de anderen en dat ook de koningin je dus niet „onderscheiden” moet van je mededienstknechten. Niemand hoeft natuurlijk die gedragsregel te volgen, in dat weigeren van een lintje, maar ik vond het wel scherp aangevoeld. Overigens weten we allemaal, dat meestal zo'n lintje gegeven wordt, niet vanwege het feit dat iemand trouw de kudde Gods gehoed heeft, maar omdat hij praeses of scriba was van een synode en dat heeft met het herderschap niets te maken.

Dan valt ons verder op, dat Petrus geen schuldbelijdenis hoeft af te leggen. Je kunt zeggen: de Here Jezus vraagt die schuldbelijdenis niet, omdat Hij toch wet-weet, wat er in het hart van Petrus was. Diep berouw namelijk.

Maar dat gaat toch niet op, want dan had de Here Jezus ook niet drie keer behoeven te informeren naar Petrus' liefde. Die kende Hij óók. Nee, het is Jezus' barmhartigheid, dat Hij van Petrus geen schuldbelijdenis vraagt. Nu zou iemand kunnen menen dat Petrus er dan toch maar gemakkelijk af kwam. Dacht u? Doeschka Meijning schreef in haar boek „De haan”, dat je er voor zorgen moet, altijd zo'n beest bij je te hebben. Als je die aan Petrus laat zien, zal hij niet weigeren je door te laten. U houdt evenmin als ik van die grapjes over de hemelpoort, maar het is wel raak geschoten. Petrus zal zelfs wel stil geworden zijn, elke keer als hij een haan zag op de markt. Maar de Here Jezus is zijn helper.

De Here Jezus is verre van het Donatisme, dat wij in de kerken gekend hebben. „Zo iemand hoort in onze kerken niet thuis”. „Wie dit leert of ondertekent, laat die meteen maar opstappen”. Maar afgedacht van zulke ellendige situaties in het kerkelijk leven, je kunt in zo'n week van Pasen, en natuurlijk ook heel het jaar door, er vertroosting aan hebben, wanneer je leest hoe de Here Jezus het „geval-Petrus” benadert, of de „zaak-Petrus” behandelt. Dan gaat het niet om wat zijn medediscipelen van hem dachten. Er is ons trouwens niets van bekend, hoe die over hem oordeelden. Ze hebben hem in ieder geval gewoon bij zich in de kring gehouden. Maar het gaat een herder der kudde om de vraag, hoe de Here Jezus over hem denkt. Wat schiet je elke dag wanhopig tekort in alle opzichten. Je denkt: die broeder was ik eigenlijk een beetje vergeten. Die zuster heb ik toch niet goed geholpen. Op mijn preken heb ik mijn best gedaan, maar heb ik toch ook niet vaak de zaak wat scheefgetrokken? Sommigen blijven in het ambt tot over hun tachtigste, vooral in de zwaarste kerken en dan denk je bij jezelf: ik doe het werk erg graag, maar de verantwoordelijkheid voor de jeugd, voor de ouderen, voor de zieken en de moeilijke mensen is zo groot, dat ik het toch ook als een vreugde zal ervaren, als ik die verantwoordelijkheid niet meer heb. En zie, dan bemoedigt de Here Jezus ons allen met de manier, waarop Hij met Petrus spreekt. DE liefde bedekt alles, schrijft Paulus later. Die heeft ook eens een zinnetje geschreven, waaruit je zou kunnen afleiden, dat hij van mening was, dat hij zich gunstig onderscheidde van de andere apostelen. „Ik heb meer gearbeid dan zij allen”. Maar, alsof hij schrikt van zijn eigen woorden, laat hij er meteen op volgen: „Doch niet ik, maar de genade Gods die met mij is”. Het leek mij goed, dat wij even zaten in de kring der leerlingen, rondom de Pastor pastorum, de Herder van de herders. Hij spreekt moed in, door de manier waarop Hij met Petrus bezig is.

H. DE JONG — AMSTERDAM

Kinderen aan de tafel van de Heer

antwoord aan ds N. Cornelisse

geen halszaak

Ook ik ben, evenals ds Cornelisse, van mening dat wij het niet over een halszaak hebben, wanneer wij de vraag bespreken of wij de kinderen aan het avondmaal zullen toelaten, ja of nee. Het is evenmin zo, dat we daar bijbelteksten bij kunnen halen die het met zoveel woorden toestaan of verbieden. We zullen dus het geheel van de Schrift op ons moeten laten inwerken om dan met wijsheid te concluderen tot *aanraden* of *af-raden*. Dat bij deze overweging dan de praktijk, zoals de kerkgeschiedenis daarvan bericht, een woordje meesprekt, laat zich goed verstaan.

Ds C. benadert de zaak vanuit de verbondsgedachte en verwijst naar antw. 74 van de H. Catechismus, alwaar de argumenten voor de doop van kleine kinderen worden opgesomd. Deze argumentatie zou ook kunnen dienen voor de kinderkommunie. Er is echter een tegenwerping: „Maar, zal men zeggen, het avondmaal roept tot activiteit. Daar is een zekere mate van kennis en inzicht voor nodig.” Maar deze tegenwerping wordt weerlegd: „Mee zingen, mee lezen, mee bidden, maar niet mee eten?”

mogen is ook moeten

Dit laatste is een sterk argument, dat niet nalaat indruk te maken. Toch overtuigt het mij niet. Het avondmaal is namelijk niet alleen een zaak van *mogen*, maar ook van *moeten*. Er ligt een zeer duidelijke opdracht van Christus aan ten grondslag: „doet dat tot mijn gedachtenis”, „doet dat tot dat Ik kom.” Het lijkt mij nodig dat iemand zich door een expresse daad stelt onder *deze verplichting* tot avondmaal vieren. Van een kind mag dat echter niet gevraagd worden.

De vraag is dus niet enkel: *mag* een kind avondmaal vieren, maar de moeilijkheid lijkt mij dat als een kind *mag*, het tegelijk ook *moet*. Hoe maak je dat waar bij een kind? Ik weet wel dat het niet zo populair is om in het religieuze leven te spreken van dingen die moeten. Er is al wat afgedwongen in de kerk, hoor je dan wel. En dat is waar! Maar toch, een christen die geen avondmaal viert, moet niet alleen uitgenodigd, maar ook vermaand worden om het te doen. Dat zoiets niet lomp gebeuren moet en niet ontaktisch is allemaal waar, maar

er zit niettemin vanwege Christus' opdracht dat verplichtende karakter in.

Hoe bijvoorbeeld te handelen met een kind dat *af en toe* aangaat? Ds C. schrijft van het kind: „Het groeit in kennis en inzicht”. Ik kan me van hieruit voorstellen, dat hij het af en toe aangaan van een kind *ten positieve* uitlegt; het regelmatig aangaan komt nog wel. Stoor het kind niet in z'n groei. Toch zal zo'n kind zich dan gewennen aan de gedachte dat het aan *mag* gaan en dat 't niet anders dan een mogen is. Die gedachte zal het evenwel later weer af moeten leren.

„Ja, maar zo'n kind leeft toch in een gemeente, die zelf staat onder dat moeten?” Dat zou betekenen dat het vermaan in de kerk alleen maar *gemeentelijk* en niet *persoonlijk* is. Wat in het algemeen niemand zal willen onderschrijven. Eigenlijk laat je met zo'n redenering de persoon onderduiken in de gemeente. Maar ik geloof niet dat de gemeente daarvoor gebruikt mag worden.

Past dus, vraag ik, het kinderavondmaal niet meer bij kerken die geen tucht kennen?

en de vreugde dan?

Of moeten wij inderdaad zeggen, dat die avondmaals*plicht* een uitvinding van ons is? Dat Christus' woord: „doet dat”, weliswaar formeel een gebod is, maar toch zo niet moet worden uitgelegd? Is het misschien zo, dat wij het avondmaal met een grote stijfheid hebben belast door het uit te leggen als een moeten? En dat we nu overgaande tot een *mogen* voor allen, de kinderen inbegrepen, eindelijk tot ontspannen vormen zullen geraken?

Het klinkt aannemelijk en toch... Is het wel zo, dat wanneer een feest onder een moeten gesteld wordt, het noodzakelijk ophoudt een feest te zijn? Israël kende ten aanzien van het feest van de ongezuurde broden de bepaling: ieder die in die zeven dagen iets gezuurds eet, zo iemand zal uit de vergadering van Israël worden uitgeroeid. (Ex. 12:19). Streng genoeg! Toch wordt de vreugde van joodse feesten aan christenen nog wel eens ten voorbeeld gesteld. Laten we niet vergeten dat het moeten in de bijbel een *goddelijk* moeten is. Dat wil zeggen dat de Here God door zijn

Geest aan een *innerlijke* beaming ervan werkt. Is onze angst voor het moeten niet te groot?

wijs compromis

Kinderen niet aan het avondmaal laten is voor mij een kwestie van opvoedkundige terughoudendheid: je kinderen niet belasten met een moeten dat ze nog niet persoonlijk en geestelijk hebben beaamd; je kinderen niet betrekken in iets dat ze niet kunnen overzien. „Ja, maar dat geldt dan van de doop evenzo”. Ik geloof dat niet. We zitten hier met een *wijs compromis*.

Doop voor kinderen — ja. Avondmaal voor kinderen — nee. Beide, doop en avondmaal, zijn zichtbaar Woord van God en zichtbaar antwoord van ons. Toch zit er in het avondmaal meer wederkerigheid dan in de doop. Bij de doop is sterk overwegend het zichtbaar gemaakte belofte-woord van God. Het avondmaal is met meer antwoord gevuld: nemen, eten, gedenken, geloven. Daarom kun je doop voor een kind maken, Avondmaal niet, denk ik.

Het heeft inderdaad lang geduurd voordat de kerk tot dit wijze compromis gekomen is. Maar nu het er eenmaal is, moeten we er niet meer aan tornen. We zouden dan een moeizame discussie gaan overdoen, die — daarvan ben ik overtuigd, — uiteindelijk toch tot hetzelfde resultaat zou leiden.

kinderen bidden toch ook?

De kern van mijn verhaal is dus dat ik de vraag: mogen onze kinderen aan het avondmaal? meen te moeten aanvullen met de vraag: als onze kinderen mogen moeten ze dan ook niet aan het avondmaal? Vanwege het verplichtende karakter van de maaltijd des Heren. Niemand zal op dat moeten voor kinderen ja zeggen. Wie dat wel doet, verzwakt dat moeten tot een vage verplichting, die meer gemeentelijk dan persoonlijk is.

„Ja maar wacht nou eens. Je kunt voor 't bidden toch ook zo'n verhaal ophangen? Bidden *mag* niet alleen, bidden *moet* ook. Dús: moet je een kind van het bidden afhouden totdat 't zelf gelooft?” Nee, toch niet. Bidden is iets dat je inderdaad kunt leren. Je kunt bidden tussen geloof en ongeloof in. Denk maar aan het ge-

J. MEULINK — ENSCHEDE

VLOEKEN

Wie vloekt verliest

In ons land wordt in alle lagen der bevolking veel gevloekt. Ook in kringen waarin dat vroeger niet of nauwelijks voorkwam. Terecht schreef

ONTMOETINGS-DAG 1978

Breek er die dag eens uit om met vele broeders en zusters samen te zijn.

Opgave graag spoedig aan
fam. D. Mak,
Tesselschadestraat 23, Zwolle
tel. 05200-35074

bed van een ongelovige: Here God, als U bestaat, doe dan... geef dan... Maar het avondmaal is een *verkondiging* van de dood des Heren, dat wil zeggen: door avondmaal te vieren verkondig je de dood des Heren. Daar moet je een gelovige voor zijn. Anders verzwak je alle grote woorden en kweek je vrijblijvendheid, waardoor je weer het baptisme in de hand werkt, want dat is ontstaan uit de vrijblijvendheid van de kerken. Eigenaardig: wie ijvert voor kinder-avondmaal zie ik eindigen bij volwassen-doop! Zie ik spoken?

buitenstaanders?

Maar onze kinderen missen toch al zoveel, zegt ds Cornelisse. Daar ben ik even verdrietig om als hij. Wat is 'er buiten staan' voor een kind erg! Toch mogen we juist op dit punt onze kinderen wijzen op hun doop. Van God uit missen ze niets. „Vrees niet, mijn knecht Jakob en Jeschurun, die Ik verkoren heb. Want Ik zal water gieten op het dorstige en beken op het droge; Ik zal mijn Geest uitgieten op uw nakroost en mijn zegen op uw nakomelingen” (Jes. 44:2,3). Dit is de verbondsbepaling, de sfeer van het heil waarin wij onze kinderen mogen opvoeden.

En trouwens, is het nodig voor een kind zich buitengesloten te voelen, wanneer de gemeente avondmaal viert? Misschien wel, als wij de kinderen gedurende de viering opsluiten in een crèche. Maar soms heb ik een droom: de belijdende leden van de gemeente in één keer samen aan tafel om brood en wijn te gebruiken, terwijl de kinderen in dezelfde ruimte musiceren en zingen. Het is goed voor kinderen de avondmaalsviering bij te wonen. Dan voelen ze dat ze nog op weg zijn van het ene verbondsteken naar het andere. Als ze onze blijdschap zien, zullen ze zelf verlangend worden — onder Gods zegen.

prof. Velema onlangs, dat het kwaad van het achteloos en onnadenkend omgaan met de naam van God ook in protestantse kringen steeds meer gemeengoed begint te worden.

Deze volkszonde wordt helaas ook in kerkelijke kringen maar stilzwijgend aanvaard als iets waartegen toch geen kruid gewassen is.

De laatste tijd zijn er twee gebeurtenissen geweest, die de discussie over het vloeken weer op gang gebracht hebben.

De eerste is het vloeklied, dat in de Goed Nieuws Show van Sonja Barend gebracht werd. Gelukkig zagen

U GAAT TOCH OOK NAAR DE ONTMOETINGS-DAG IN ZWOLLE ?

Het was vorig jaar goed
in Dronten.
Laat het ook goed zijn
in Zwolle.

— IJSSELHAL —
zaterdag 22 april 1978

velen in, dat dit toch geen goed nieuws was en protesteerden daartegen. De Vara zelf heeft voor dit programma-onderdeel excuses aangeboden aan de protesterende Bond tegen het vloeken.

De tweede gebeurtenis is de verschijning van de brochure „Wie vloekt verliest” van deze Bond tegen het vloeken.

Reeds sinds 1917 voert deze „actiegroep” de strijd tegen het vloeken. Men doet dit in het bijzonder door het aanplakken van waarschuwingen tegen het misbruik van Gods Naam op plaatsen waar veel publiek ervan kennis kan nemen.

Men kan stellen, dat deze Bond op deze manier bezig is met symptoombestrijding.

Terecht stelde prof. Velema, voorzitter van de Bond, daar tegenover, dat naast evangelisatie ook deze poging om het vloeken te bestrijden een goede zaak is. Immers, het is afschuwelijk, dat de naam van God zomaar over de straten rolt.

In de nu verschenen brochure wordt getracht iets van de achtergronden van het misbruik van Gods Naam te belichten.

Ook deze brochure heeft de discussie over het vloeken op gang gebracht.

Wat is vloeken ?

Opvallend is bij deze discussie, dat er nog al verschillende antwoorden gegeven worden op de vraag wat vloeken is.

Bij vloeken is sprake van overtreding van het 3e gebod: gij zult de Naam des Heren niet ijdel gebruiken.”

We mogen Gods Naam niet zo maar, impulsief, zinledig gebruiken.

God heeft ons Zijn Naam geopenbaard als uitdrukking van Zijn wezen en Zijn werken. Voor de heiligheid van deze Naam moeten wij opkomen. Deze Naam moeten wij heiligen, in woord en daad belijden.

Wie vloekt ontheiligt deze Naam.

Maar nu komen de vragen.

Prof. Roscam Abbing schreef in de brochure van de Bond tegen het vloeken, dat hij die zegt: het is verdomd koud vandaag, eigenlijk zegt: God moge mij verdoemen als het niet koud is. Met woorden stelt hij dus zijn ziel en zaligheid in de waagschaal om een kleinigheid.

A. J. Klei schreef in Trouw, dat hij dit toch wel erg rechtlijnig vindt.

Mag men dan wel „verdraaid” zeggen? Verdraaid is nl. een verzachte term voor „verdoemd”. Als ik dus zeg: het is verdraaid koud vandaag, zeg ik eigenlijk ook: God moge mij

verdoemen, als het vandaag niet koud is.

Klei meent, dat het gebruiken van krachtwoorden als verdomd en verdraaid niet anders is, dan het gebruik van een onbehouwen woord voor „zeer” of „bijzonder”.

Ik heb de neiging Klei hierin bij te vallen, onder toevoeging, dat men zich beter ook van onbehouwen krachttermen kan onthouden.

Bastaardvloeken

Hoe staat het met bastaardvloeken? Vloeken dus, waarin de Naam van God verminkt voorkomt, zodat het vloeken wat zachter overkomt.

Bastaardvloeken zijn vooral in kerkelijke kringen nog al gebruikelijk.

Woorden als „go”, „jakkes”, „o je” en „jetjes” zijn helaas vrij populair. Het gebruik van bastaardvloeken mag een teken zijn, dat men zich voor een echte vloek wat geneert, dergelijke gecamoufleerde vloeken zijn toch in strijd met het gebod, dat wij de Naam des Heren moeten heiligen.

Moelijker wordt het met woorden, die op het eerste gezicht niets meer met Gods Naam te maken hebben.

Neem bijvoorbeeld het woord „sapperdekriek”. Niemand zal er meer aan denken, dat dit in feite betekent „par le saint Christ”. Men roept dus de heilige Christus zelf als getuige aan.

Prof. dr K. J. Popma schrijft in „Levensbeschouwing” (dl. V blz. 274): maar wie het woord „halleluja” hanteert, bijvoorbeeld door te spreken van een hallelujahoed of van jubelten en hallelujahakken vergrijpt zich aan de naam van Jahweh.

„Halleloejah” wil zeggen: „Looft Jahweh!”

Het komt mij voor, dat die hallelujahoed en die jubeltenen toch wat te ver gezocht zijn.

Overigens in twijfel doet men beter zich van het gebruik van dergelijke woorden te onthouden.

Het gebed in de Troonrede

In „Hervormd Nederland” werd gewezen op de actie om de bede weer in de Troonrede te krijgen. De schrijver is bang, dat we nu de situatie krijgen, dat al naar gelang van de uitslag van de verkiezingen de ene keer het woord „God” erin en de andere keer eruit gaat. Dat is, zo concludeert hij, vloeken, ontheiligen van de naam des Heren.

Dat gevaar is inderdaad aanwezig.

Hetzelfde gevaar kan zich voordoen bij ambtsgebeden in raden en staten. In beide gevallen moet men er zich bewust van zijn, dat het niet gaat om het doordrijven van een politiek succesje, dat kans loopt bij een geringe politieke verschuiving weer ongedaan te worden gemaakt. Dan ontheiligt men de naam des Heren.

Dit neemt niet weg, dat het een goede zaak is, wanneer in de Troonrede de bede tot God niet ontbreekt.

Alleen maar, dan moet dit door de overheid ook oprecht gemeend worden.

Daarvoor behoeft men niet te wachten totdat hierover in een kabinet

volkomen unanimiteit bestaat. Het gaat hier niet over de opvatting van de individuele leden, maar om die van het verband.

Een toevallige of tijdelijke geringe meerderheid moet ervoor oppassen haar overtuiging door te drijven.

Mogen wij een organisatie christelijk noemen ?

Roscam Abbing noemt in de brochure nog een ander voorbeeld van misbruik van Gods Naam, nl. het dienen van eigen belang en vasthouden aan onze privileges dekken met een vereniging, die wij christelijk noemen.

Dat is volgens hem een nog fater wijze van misbruiken van Gods Naam. Nu is het juist, dat het gebruiken van Gods Naam om je eigen plannen te zegenen behoort tot het ijdel gebruik van Gods Naam.

Toch lijkt me deze opmerking uit de mond van iemand, die zelf adviseert op de P.v.d.A. te stemmen door de eenzijdigheid minder gelukkig.

Men zou immers Roscam Abbing de vraag kunnen stellen, of het dan overeenkomstig het gebod tot heiliging van Gods Naam is, als men die Naam in de politiek doodzwijgt.

Ook het verzwijgen van Gods Naam is ontheiliging van die Naam.

Waarom zou een politieke of andere organisatie niet mogen uitspreken, dat ze de intentie, de bedoeling heeft in de politiek uit te gaan van het Evangelie? Mits dit maar een intentie blijft en geen pretentie, aanmatiging wordt.

Het is toch ook geen misbruik van Gods Naam als we onszelf christenen noemen?

Bedreiging van de menselijkheid

De Leidse hoogleraar prof. dr H. J. Heering vindt vloeken niet zo erg. Vloeken is wel vulgair, respectloos en stijlloos, maar als je met een hamer op je vinger slaat is het best te begripen, dat je vloekt.

Vloeken is vergeleken met oorlog en racisme weinig opwindend. Uitgeven van 300 miljard voor defensie, dat is godslastering.

Prof. dr G. Rothuizen zit ook wat op deze lijn. Hij meent, dat elke bedreiging van de menselijkheid een vorm van vloeken is.

Ik meen, dat Heering en Rothuizen de geboden van God nu toch wat door elkaar halen. Bedreiging van de menselijkheid is ook in strijd met de geboden van God, maar dan speciaal tegen het 6e gebod „gij zult niet doodslaan”.

Natuurlijk hangen alle geboden van God met elkaar samen, maar ze zijn toch niet identiek.

Vloeken magie

Prof. Heering gaat in feite nog verder, omdat hij de geldigheid van het 3e gebod voor deze tijd ontkent. Dat gebod slaat volgens hem niet op het hedendaagse vloeken. Hoogstwaarschijnlijk slaat het helemaal niet op het moderne vloeken.

Als je de naam van een god aanriep, had dat vroeger een magische kracht. Maar een vloek na een klap op je vingers is niets dan een emotionele explosie.

Alsof we niet verantwoordelijk zouden zijn voor onze emotionele explosies.

Het 3e gebod wijst juist op het zinloze, het ondoordachte gebruik van Gods Naam.

Prof. Heering tracht in zijn beschouwing het vloeken als een oude magische voorstelling onder tafel te praten. Hij ziet echter voorbij, dat bij de vroegere magische opvattingen zegenen en vloeken *automatisch* zegen en vloek zouden brengen.

Maar zo spreekt de Schrift niet over vloeken.

In de Schrift is de zegen en de vloek gebonden aan de regel van de Goddelijke rechtvaardigheid en Zijn geopenbaarde heilsplan.

Heiliging van Gods Naam

Toen de Here Zijn volk het ijdel gebruik van Zijn Naam verbood, was dat volk zo onder de indruk, dat men de naam van Israël's God, de naam Jahweh maar helemaal niet uitsprak. Dat was verkeerd. God had juist geboden Zijn Naam te gebruiken. Hij had alleen het misbruik van Zijn Naam verboden.

Dat misbruiken van Zijn Naam komt ook bij ons voor, ook al vloeken wij niet in de gewone zin van het woord.

Alle belijden en aanroepen van Gods Naam, dat niet echt is, dat lippen-dienst is, is misbruik van die Naam.

De zwaarste overtredingen van het 3e gebod, zo schreef Popma, vinden we niet bij de vloekers, maar bij de bidders.

Een bombastisch gebed, een „mooi” gebed, een slappe preek, het is alles misbruik van Gods Naam.

Waar zou het meest gevloekt worden in de kroeg of in de kerk?

Maar we zijn er nog niet.

We mogen Gods Naam niet zinloos gebruiken.

We mogen die Naam niet doodzwijgen.

Doch we moeten die Naam wel heiligen.

We moeten Zijn Naam belijden in woord en daad.

Het bestrijden van het vloeken is een goede zaak.

Nog belangrijker is de heiliging van Zijn Naam, het bekendmaken van de enige Naam, die tot onze redding is geopenbaard en het leven naar Zijn Woord.

En dat met grote eerbied, want heilig is Gods Naam.

ONTMOETINGS-DAG ZWOLLE

D.V. zaterdag 22 april a.s.
Samenkomst
in de grote IJsselhal.

Twee
aparte kinderprogramma's
Tienerprogram
met zanggroep

Gereformeerd Kerkboek?

de melodieën

n.a.v. 'Geref. Kerkboek'
i.o.v. GS Kampen-1975

We zeiden het al en herzegden: wie psalmen zingt heeft met teksten en met melodieën te maken. Daarvoor hoeft hij geen musicus en geen theoloog te zijn. En helemaal hoeft hij geen musicoloog te zijn. Ook geen hymnoloog: iemand die zich in de kerkzang specialiseerde. Kunnen de kerken over zulke specialisten beschikken, des te beter. Maar voor de doorsnee kerkmens is geen scholing nodig. Die moet alleen weten, *hoe* we de psalmen zingen.

Wie het voorwoord van het 'Gereformeerd Kerkboek' leest zal merken, dat deputaten de verantwoording inzake de muzieknotatie met kleine letters hebben gezet; ook dat deze verantwoording niet ondertekend is; en dat deze verantwoording evenzeer rammelt als de psalmberijming. Zulke kleine letters, net als bij polissen, moet u maar niet overslaan. Het werkt verleidelijk, die kleine letter; maar naderhand merkt u dat er essentiële dingen mee vastgelegd zijn.

We beginnen met de psalmmelodieën. Misschien komen we later aan de gezangen toe. Deputaten schrijven dat de keuze der notenwaarden van fundamentele betekenis voor het karakter van het kerklied is. Dat hebben zij goed gezien. Ze hebben dan ook de halve noot en de kwartnoot gekozen; noten van twee tellen, resp. van een tel.

Onze vaders spraken van zingen „op hele en halve noten”. Dat lijkt iets anders. Maar inderdaad werden de psalmen in vroegere uitgaven, tot 1933 toe, geschreven met vierkante noten en vierkante staartnoten, welke hele en halve noten voorstelden. Want lang daarvoor werden de psalmen genoteerd in een soort post-gregoriaans schrift, waarin zogenaamde semibreves en minimae gebruikt werden, die toen ook de functie van hele en halve noten hadden. En nog verder terug in de geschiedenis werden zangwijzen geschreven in longae en breves, noten van dubbele en van enkele waarde. Hoe zit dat eigenlijk?

In de loop der eeuwen is het zangtempo aanzienlijk versneld. Het leven ging sneller, het levensbeeld, het schrift, de muzieknotatie gaven daarvan blijk. Wat aanvankelijk als dubbele en enkele waarden geschreven werd, moest later in enkele en halve notenwaarden worden vertaald. In ons huidige tijdsbeeld spreken de halve en kwartnoot ons toe. Hasper ging zelfs nog verder: die schreef in zijn psalmen in kwart- en achtste noten! Maar daar heeft de Stichting Psalmgezag een stokje voor gestoken. Terecht noemde Jan Zwart deze schrijfwijze „gepaviseerde notenbalken”, doelende op de feestelijke vlaggetjes en het wedstrijdtempo dat ermee gesuggereerd werd. Want met zulk een notatie in deze eeuw werd aan het karakter van de psalmen geweld aangedaan. We denken aan wat Calvijn schreef: de psalmwijzen moeten „poids et majesté”

bezitten, gewicht en waardigheid, kortom verhevenheid. Vandaag denken we daarbij aan halve en kwartnoten. Dat hebben deputaten goed gezien, althans goed overgenomen.

Maar deputaten gaan verder. Ze zeggen dat het historisch gegeven niet uitsluitend bepalend kan zijn, maar dat historie en „praktijk van de kerkzang” in hun samenhang dienen te worden gezien. Praktijk van de kerkzang? Dat is een gevaarlijk woord in de mond van verantwoordelijke leidslieden. Wie iets van de geschiedenis van onze kerkzang afweet, is bekend met de talloze verbasteringen, die in de loop van eeuwen door onkundigen zijn aangebracht. Zaken als de psalmnotatie moeten, speciaal in een zich gereformeerd noemend kerkboek, telkens opnieuw gereformeerd worden. En dat wil zeggen: hersteld naar het waardevolle origineel, ontdaan van stijlloze uitwassen en platheden. Op dit punt namen deputaten een wankel standpunt in, dat hun geducht is opgebroken.

—o—

Over de rusten en hun schrijfwijze zijn ze duidelijk. Er zijn twee soorten rusten, die even lang duren respectievelijk als de halve en de kwartnoot. Dat hoefden ze ons niet te verzekeren, want sedert 1950 staan deze dingen ter algemene beschikking. Uit het voorwoord van Pierre Vallete in 1557 blijkt zonneklaar dat de gewone rusten de tijdsduur van een lange noot hadden: de weinige halve rusten de tijdsduur van de korte noot. De lange noot en de lange rust duren een daling en een heffing van de hand (un baisser et lever de la main, zei Pierre); de korte rust duurt slechts een daling van de hand... want bij de heffing volgt de korte noot, die een opmaat inhoudt; zie bijvoorbeeld psalm 1 regels 2 en 5. Deze wijsheid is in originali in ons land in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag te vinden.

En wie was Pierre Vallete? Met zekerheid is dat helaas niet te zeggen — maar we kunnen enige dingen vaststellen. Duidelijk blijkt dat Pierre Vallete zangleider te Genève was en dus recht heeft (evenals drie anderen uit zijn tijd) te worden aangeduid met de naam „Maistre Pierre”. Voorts schreef Pierre Vallete dit voorwoord voor zijn psalmuitgave in 1557, toen de op gang komende psalmzang in Genève moeilijkheden ondervond van onkundige schreeuwers. Hij verklaart daarom duidelijk en in glasheldere termen hoe er gezongen moet worden, wil het eensgezind en ordelijk toegaan in de kerk. Hij verklaart voor de leek hoe lang een hele en een halve noot duren, welke rusten gebruikt worden en wat nog meer nodig is voor een welluidende kerkzang. Dat alles in 1557 — een merkwaardig jaartal.

Want Calvijn die, in navolging van Luther, de gemeente aan het zingen wilde brengen, begon met een eerste bundeltje psalmen (en lofzangen) in 1539. Daarna gaf hij opdracht aan meer deskundigen, zodat in 1542 een tweede proefbundel psalmen en gezangen uitkwam. Deze proefbundels zijn in de loop van 20 jaren steeds gecorrigeerd en uitgebreid — tot eindelijk in 1562 (slechts 2 jaar voor Calvijn's dood) de totale psalmbundel klaar kwam. Klaar? Eigenlijk niet — want er mankeerden nog 26 psalmwijzen, die nimmer zijn aangevuld. Wel, in 1557, vijf jaar voor de psalmzang definitief werd vastgesteld, schreef Pierre Vallete zijn onderwijzend voorwoord.

We vertellen u deze dingen, waarover we vaker publiceerden, om u helderheid te geven in de keus van deputaten, welke sedert 1950 de enig mogelijke keus was.¹⁾

—o—

Dan maken deputaten een bijzondere opmerking: „de ritmische figuur triool

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

JEREMIA 35

Rechabieten

Het was onveilig geworden in het bergland van Juda. Het leger van de Babyloniërs is in aantocht. Jojakim heeft geweigerd de opgelegde schat-

ting aan Nebukadnezar te betalen. En natuurlijk laat Nebukadnezar het er niet bij zitten.

Als zo'n leger voor een strafexpeditie in aantocht is, zijn natuurlijk met name de mensen die verspreid wonen in het bergland en in de kleine dorpjes en gehuchten uitermate kwetsbaar. Er zijn er dan ook heel wat die hun toevlucht gezocht hebben in Jeruzalem. Dat was een sterke stad met zware muren. Daar waren ze veel veiliger. Jeruzalem was vol vluchtelingen die hun akkers en huizen en bezittingen in de steek gelaten hadden. Ook de Rechabieten hadden de wijk genomen naar Jeruzalem en ze hadden hun intrek genomen in een huis.

Dat wilde heel wat zeggen. Het zou

vandaag met een grote kop in het Jeruzalems Dagblad staan: Rechabieten bewonen huis van steen in de stad.

Het was echt iets bijzonder, iets dat je niet zou verwachten. Want de Rechabieten waren een exentriek volkje. Ze waren door en door conservatief en gingen helemaal niet met hun tijd mee. Zo hadden ze er b.v. een punt van gemaakt, dat ze geen huizen zouden bouwen, geen gezeten burgers zouden worden en geen deel zouden uitmaken van het stadsleven, maar altijd in tenten zouden wonen. Ook zouden ze geen vaste woonplaats kiezen, maar nomaden blijven. Dat betekende dus, dat ze geen eigen akkers zouden bebouwen en geen eigen wijngaarden zouden aanleggen. Bo-

vendien dronken ze ook geen wijn. Kortom: ze vertoonden een heel exentriek, van het normale patroon afwijkend gedrag. Op de gezeten burgers kwamen ze over als een stelletje zonderlingen en vreemde vogels.

Religieuze subcultuur

Vandaag kennen we ze ook: mensen die het stadsleven met alle daaraan verbonden luxe en comfort en mechanisering ontvlucht zijn. Ze zijn ergens op het platteland als een commune neergestreken. Daar doen ze hun werk niet meer met behulp van elektrische apparaten en machines, maar met de hand en met mankracht. Ze draaien niet meer mee in het cul-

komt in de psalmmelodieën niet voor". Maar wie zei dat dan? Deputaten maken hier een kwinkslag in de lucht.

De triool (het delen van een lange noot in drie-en) is in de geschiedenis van de psalmzang slechts twee maal aan de orde geweest. Eerst in de Zuidafrikaanse bundel uit 1885, die door Samuel de Lange is verzorgd. Die schreef triolen voor melodieën, wier syncopen (= accentverschuivingen) De Lange niet kon pruimen. Hij schreef er haastig bij dat, als de triool te moeilijk was, men er ook wel twee gelijke nootjes van mocht maken. En in de door hem verzorgde bundel voor de Eglises Wallonnes in 1891 wist hij van geen triolen af!

De tweede, die het met triolen waagde, was... ds H. Hasper. Die heeft in zo'n 25 psalmen een triool geschreven, in zijn eerste uitgaven. Het gaf een ellendige verwarring, afgezien van de historische flater. Want men kreeg nu noten van zeer uiteenlopende waarden: van een hele eenheid, van een halve eenheid, van een derde eenheid en van tweederde eenheid. Behalve dat zijn notatie verwarring en wanhoop gaf is deze krachtig aangevochten. De Stichting Psalmgezang heeft die triolen, na een jaar studie en na twee rapporten van onze hand, eenstemmig afgewezen en Hasper heeft er zich bij neergelegd. Het was in de melodie van psalm 38, waarbij Hasper zich in een korte rust, in een syncope en in een triool gelijktijdig verslikte, dat het laatste bewijs gevonden werd. Wij komen daar op terug, want deputaten hebben zich juist in de wijs van psalm 38 grotelijks vergist.

—o—

Deputaten zeggen dat „de verhogingen (door hen) genoteerd zijn volgens de regels, die in de 16e eeuw en daarna golden. Hetzelfde geldt voor de verlagingen”.

Dat is boud gezegd. Het is trouwens fout gezegd. Laten we beginnen met de verlagingen. Deputaten hebben die niet genoteerd na vergelijking van de beschikbare mogelijkheden, zoals ze suggereren. Ze hebben die verlagingen precies zo genoteerd als sedert 1562 gebeurd is. Over die verlagingen is nooit een regel geschreven, goed of kwaad. De achtergrond is deze: dat de dorische toonreeks (de witte toetsen, lopende van D tot de eerstvolgende D) zowel de grote als de kleine sext kent. Dat wil zeggen: zowel de b als de bes zijn (bijvoorbeeld in psalm 92) authentiek dorisch. De verlaging trad pas op, wanneer de melodie over B naar F moest uitwijken, waarbij de spanning F-B als een overmatige kwart en als een onaanvaardbare zaak gold, voor ieder die oren heeft. Deze verlagingen, alleen in het dorisch voorkomend, zijn dus nimmer afhankelijk geweest van geheime afspraken of „regels”. Ze werden normaliter uitgeschreven. Niet alleen Pierre Pidoux (1e Psautier Hugenoet, 1e volume, Bâle 1962) schrijft elke dorische verlaagde sext volledig uit — maar ook de oudste Franse kerkboeken, welke hij volledig weergaf, schreven de verlaging volledig uit. Datheen, in zijn eerste Nederlandse uitgave van 1566 (in mijn exemplaar abusievelijk gedateerd als 1562), schreef elke verlaagde dorische sext met een mol. Datheen deed trouwens nog meer. Hij schreef naast elke noot ook nog de náám van die noot, volgens het latijnse solmisatie-stelsel. Wie de stukken wil bezien, neme een retour Schotland. ²⁾

Die opmerking van deputaten over zekere „regels inzake verlagingen” moeten ze in hun definitieve bundel maar laten vallen. Maar ook over de verhogingen schijnen ze „regels” te kennen. Laten we daar eens op ingaan — het gaat ons allen aan. En Bach zei al eens: dat tonen, die het dichtst bij elkaar liggen, de gemeenste dissonant kunnen geven. Welnu dat krijgt u wanneer de ene kerkganger een toon zuiver, zijn buurman een valse verhoging zingt.

—o—

hulp bij bijbelstudie

tuurpatroon van de massa, maar vormen een subcultuur. Zo stonden de Rechabieten vandaag getypeerd worden: als een religieuze subcultuur. Dat bijv. naamw. „religieus” hoort er wezenlijk bij. Dat onderscheidde hen nl. van veel huidige maatschappij-critici. Het feit dat ze geen alcohol dronken, werd niet ingegeven door de gedachte, dat alcohol zelf slecht was.

De Rechabieten wilden geen propaganda maken voor de blauwe knoop. Ze vormden niet de eerste geheelonthoudersvereniging. Het hing samen met hun nazireeërskap. Ze waren nazireeërs (zie Num. 6). Nazireeërs waren voor Israël een levende herinnering aan Gods verbond en wetten. Ze moeten Israël eraan herinneren dat het Gods volk was en dat het daarom geroepen was tot een levensstijl die daarvan de uitdrukking was. Door hun exentrieke, afwijkende levenspatroon moesten ze Israël eraan herinneren dat het ook apart stond en dat zijn levenspatroon moest afwijken van het heidense.

Ds B. Smilde, bekend niet alleen als gereformeerd predikant, maar vooral als musicoloog, componist en kenner van het kerklied, vraagt in „Organist en Eredienst” van december 1977: „het zou mij als musicoloog bijzonder interesseren, van deputaten te horen, waar zij deze regels dan wel hebben gevonden en hoe die zijn. Een geweldig vraagstuk zou dan met één handomdraai zijn opgelost. Ik zeg niet, dat er geen regels zijn, maar het is wel lichtvaardig er zo argeloos over te spreken”.

Ds Smilde heeft gelijk. Wanneer deputaten werkelijk een verborgen bron hadden opgespoord is het redelijk, dat zo iets meteen aan de (waarlijk niet zo grote) kring van werkers op dit terrein werd meegedeeld. Maar ds Smilde heeft niet zoveel vertrouwen in kerkelijke deputaten, dat hij de vlag uithangt. Weer terecht. Deputaten hebben zich ook hiermee geblameerd. Ze hebben de foutieve verhogingen uit de IKB-notatie overgenomen en die zelfs nog met een aantal vermeerderd. Zoals zij ook foutieve jaartallen uit de IKB hebben overgenomen.

Hoe zit dat dan met die „regels”? Daar zit geen geheimzinnigheid achter. De oude kerktoonreeksen, waarin onze psalmwijzen zijn gecomponeerd, kennen geen verhogingen. Deze verhogingen werden dan ook in geen psalmboek geschreven, tot de 18e eeuw. Wie het niet gelooft, want het lijkt stout gezegd, raadplege het genoemde boek van Pidoux; (Pidoux heeft, in opdracht van de Zwitserse regering, 400 jaar na het gereedkomen van Calvijn's Psalter, een historische weergave van de oorspronkelijke melodieën en van derzelve voorgangers uitgegeven.) Nimmer heeft Pidoux één verhoging kunnen vinden. Hij constateert het zonder teleurstelling. En Henri Gagnebin sprak, in een interview met Jenne Meijster (zie „Organist en Eredienst”) er zijn teleurstelling over uit, dat de IKB zulke onjuiste verhogingen had genoteerd.

Nog eens: hoe zit dat dan met die verhogingen? Het is waar, dat de latere bewerkingen wél verhogingen kenden. Bij de meerstemmigheid kwamen immers harmonieën, accoorden, te voorschijn, die fraaier en minder fraai kunnen klinken. Bij die meerstemmigheid ging men in de begeleidende stemmen verhogingen aanbrengen. En later, waarom niet?, ook in de zangwijzen. Maar dat geeft nog geen grond aan het spreken over „regels”. Blijft slechts over, dat het zich ontwikkeld muzikaal gehoor (en vooral de muzikale smaak) onder zekere spanning kwam te staan bij bepaalde kerktonale sluitingen. In de loop der eeuwen ging men de voorlaatste noot graag verhogen. Om zo een do-si-do sluiting te verkrijgen. En om niet halfvolstaan met een la-sol-la sluiting te blijven zitten. Maar in een „gereformeerd” kerkboek moet men deze symptomen van deformatie duidelijk zien en bestrijden!

Schrijver dezes, wiens bescheiden papieren u nu wel kent, heeft als lid van de Stichting Psalmgezang en als derzelve muziekcommissaris het voorrecht gehad, een conferentie tussen deze Stichting en de (Ned. Hervormde) Raad voor Kerk en Eredienst mee te maken. Het was in het Zendingscentrum te Baarn, 25-6-48 en een aantal musici en musicologen was mede genodigd. Daaronder: prof. dr K. Ph. Bernet Kempers (musicoloog), Ina Lohr, hymnologue, Cor Kee (organist en componist van psalmwerken), ds S. P. de Roos (schrijver van 'Beginselen der Kerkmuziek'), Adriaan C. Schuurman (organist en componist van kerkmelodieën), George Stam (organist en componist), Joh. M. Vetter (idem idem), Mr A. Bouman (musicoloog en organist) en Jacq P. Bekkers (medewerker van ds Hasper).

Op die conferentie en in een later schriftelijk uitgebracht advies van prof. Bernet Kempers werden de „regels” voorzichtig als volgt „aangevaard”:

- een verhoging kan gedoogd worden, indien het een penultima (voorlaatste noot) betreft;
- die verhoging kan slechts komen op een zevende trap, wanneer die naar de eerste (of laatste) trap wenst te sluiten;
- die verhoging kan slechts komen, wanneer die laatste noot reeds duidelijk voorbereid is voordat de penultima optreedt;
- en die verhoging komt slechts aan de orde op een halve noot. ³⁾

U kunt voor al die regels naar psalm 30 kijken. Verhogingen midden in een zin (derde noot van ps. 77 bijv.) zijn dus onbestaanbaar. Verhogingen op andere plaatsen dan voor een eerste trap (in psalmen 20 regel 1 en 74 regel 2 bijv.) zijn dus ontoelaatbaar. Verhogingen op noten, die in het normale melodische verband liggen (als ps. 150 regel 1 bijv.) zijn ontoelaatbaar. En modulaties, overstapjes naar andere toonreeksen, komen in de psalmen niet voor.

Helaas, helaas, heeft de IKB niet naar dit advies geluisterd. Zo kwam ook het G.k.b. op verkeerd spoor.

(wordt vervolgd)

¹⁾ Helaas kon ik in mijn boek „En nu — allemaal!” in 1949 van deze kennis nog geen gebruik maken. Waarom de psalmwijzen aldaar fout zijn geïnterpuncteerd.

²⁾ Hij zal het achteraf betreuren, geen enkele reis te hebben genomen.

³⁾ Geciteerd wordt naar eigen aantekeningen.

H. LANGERAK — UTRECHT

De dichter en zijn gave

Een groot kunstenaar kan houden van zijn moeder, kan houden van wijn en houden van geld en houden van honderd andere dingen in het leven. Als hij over die zaken het woord neemt, zal hij 't goed doen, omdat hij in de minste kleinigheden van zijn mens-zijn artiest is en omdat hij spreekt over wat zijn liefde heeft.

Maar meer dan zijn moeder, meer dan de wijn en meer dan het geld, zal hem zijn kunst zijn.

Zijn kunst, dat is *de* kunst die hij bemint met een forse en jaloerse liefde, de kunst, de literatuur, die hij bloedig wreekt als zij wordt beledigd door het geslof en gekriebel van onvermogen krabbelaars, die hij slechts toelaat dat genaderd wordt door vorstelijke voeten en gestreeld wordt door vlamme handen.

Dit proza van Lodewijk van Deysel schoot mij te binnen toen ik voor de eerste maal het Zuidafrikaanse gedicht las, dat u hieronder vindt afgedrukt.

DIGTER IS HIJ

Digter is hij, die digters-taal
Diep uit die grond van sij hart kan haal.
En hij voel in sij hart 'n heerlijke drang
Om 'n vlugtige stemming in woorde te vang.

Digter is hij die verse maak —
Verse wat duisende harte kan raak.
Maar hij weet nie waar hij die mag van haal:
Dis 'n gave wat bo uit die hemel daal.

Digter is hij die oog en oor
Tref met 'n pragtige woordekoor.
En hij hef sij stem op 'n lieflijke maat
Van die môre vroeg tot die awend laat.

Digter is hij die deur en deur
Voel wat rondom en in hom gebeur.
Die sij siel se gevoeles uit kan giet
In 'n lewende, sprekende, roerende lied.

Dit gedicht is van de dichter A. D. Keet, van wie ik u niets meer vertellen kan, dan dat hij in 1888 is geboren en dat hij arts is geweest in de Vrijstaat. Ik heb naarstig gespeurd, want er moet over zo'n begenadigd woordkunstenaar toch wel meer te vinden zijn, maar, helaas, ik vond verder niets.

Misschien later.

Nu wil ik graag iets kwijt over dit prachtige vers van hem.

De dichter heeft het hierin niet over *zijn* kunst, wat, volgens Van Deysel, *de* kunst zou zijn. Nee, hij heeft het over *de* kunstenaar. Over de dichter.

Wat is dat eigenlijk voor iemand, een dichter?

Nou, dat is hij „die digters-taal, diep uit die grond van sij hart kan haal”.

Dat is die mens die, voor de uitdrukking van zijn verrukking en zijn afgrijzen, zijn liefde en zijn haat, zijn lach en zijn traan, zijn eerbied en zijn verachting, geen schilderskwast hanteert, geen muziekinstrument bespeelt, maar die dichterswoorden kan opdiepen uit de grond van zijn hart.

De woorden liggen er klaar.

En altijd is er bij de dichter die heerlijke drang om zelfs een vlugtige stemming door te geven in een pakkend, boeiend, verrassend woord.

Zo komen de verzen tot stand die vele, vele jaren later, het verleden telkens opnieuw tot leven brengen. Steeds weer harten in vlam zetten.

Dichterswoorden, zij voeren de uitdrukingskracht op, om het met Remco Campert te zeggen, tot boven de boomgrens van de taal.

Hoe is dat mogelijk? Waar haalt de dichter de kracht vandaan? Ach, dat weet hij zelf niet. Het is een „gawe wat bo uit die hemel daal”.

Ja, ik heb mij vaak afgevraagd hoe het kan dat een musicus, een schilder, een beeldhouwer, schrijver of dichter kan zeggen dat hij niet gelooft. Niet gelooft in een oneindige Schepper, die het wonder van de kunst en haar uitingen heeft geschapen. En die ook het genieten van het werk van de kunstenaar als een heerlijke gave geschonken heeft.

Wat erg en wat arm als je niet ziet of niet wil zien dat het scheppen van een kunstwerk is „'n gave wat bo uit die hemel daal”. Neem nou de dichtkunst: Zij treft niet alleen het oor. Nee, als je een gedicht hoort zie je meteen wat wordt uitgebeeld door de woorden. Je springt met de polsstok van het juistgekozen woord voor elke hindernis heen naar het land dat de dichter je tonen wil.

Is het vreemd dat een mens die deze gaven ontving moet spreken? Dat hij zijn stem verheft „van die môre vroeg tot die awend laat.”?

Maar ook, een echte dichter staat midden in het leven. Hij is gevoelig voor wat er in de wereld gebeurt. Hij heeft ook een eigen leven, eigen gevoelens.

De ene dichter kijkt meer om zich heen, de andere meer naar binnen. Maar beiden, de extraverte en de introverte, ze geven hun gevoelens weer „in een lewende, sprekende, roerende lied”.

Terwijl ik dit schrijf denk ik: Wát doe je eigenlijk? Je schrijft na, duizendmaal minder mooi dan de dichter, wat hij in zijn gedicht zegt.

't Is waar. Maar lees u nu het gedicht nog eens. Stel dat het u bij het eerste lezen niet zo pakte, dan zal het u, na mijn gestamel, misschien wel grijpen.

En meer heb ik echt niet willen bereiken.

C. VEENHOF — KAMPEN

Over oorlog en vrede (3)

Wie de geschiedenis vergeet is gedoemd haar over te doen.

De vorige maal heb ik er op gewezen dat alleen iemand die Hitler's *Mein Kampf* niet had gelezen zich kon verwonderen over de schurkenstreken die hij uithaalde en de tweede wereldoorlog die hij ontketende. Hij had namelijk precies gezegd — vóór-af! — wat hij van plan was te doen. Het is alleen aan de lamelendigheid, de decadentie, de lafheid en het verraad van de Westerse democratieën te wijten dát die onvoorstelbaar verschrikkelijke tweede wereldoorlog kon uitbreken.

Toen Hitler één van zijn eerste braourestukken uithaalde, namelijk het bezetten van de Westelijke Rijnsoever, hadden de aanvoerders van Hitlers benden de opdracht zich onmiddellijk terug te trekken als de Fransen daar- tegen in 't geweer zouden komen. Want Frankrijks leger was toen nog

vele malen sterker dan dat van Hitler! Hitler zei bij die gelegenheid: „Nu zal blijken of Frankrijk staatslieden bezit — bezit het die dan is dat mijn ondergang!” Maar Frankrijk bezat geen staatslieden, het had niets anders dan een stelletje politici die alleen interesse hadden voor de verkiezingen!

Later verklaarde Hitler dat de dagen van die bezetting de meest beangstigende in zijn leven waren geweest.

Een volgend afschuwelijk moment was het verraden van Tjechoslowakije door Engeland en Tjechoslowaaks bondgenoot Frankrijk — Geheel buiten Tjechoslowakije zelf om werd dat aan het „wangedrocht” Hitler uitgeleverd!

De Engelsman — staatsman mag je niet zeggen — Chamberlain, die met de Franse minister Daladier dat schandstuk had bedreven, keerde in triomf naar Londen terug.

Shirer schrijft daarover: „Zwaaiend met de verklaring die hij Hitler had

laten ondertekenen vertoonde de premier zich aan de grote menigte die zich in Downing Street verdrong. Na te hebben geluisterd naar kreten als „Beste oude Neville” en het zingen van „For He's a Jolly Good Fellow” sprak de glimlachende premier vanuit het raam op de tweede verdieping van Downing Street 10 enkele woorden tot het publiek.

„Beste vrienden”, zei hij, „dit is de tweede maal in de geschiedenis dat een eervolle vrede van Duitsland naar Downing Street wordt gebracht. Ik geloof dat het in onze tijd vrede blijft.”¹⁾

De *Times* verklaarde: „Geen oververaar die na een overwinning op het slagveld terugkomt is met nobeler lauweren gekroond.” Er ontstond een spontane volksbeweging om een „nationaal dankbaarheidsfonds” te stichten, maar dit voorstel wees hij minzaam af. Alleen Duff Cooper, de eerste lord der admiraliteit, nam zijn ontslag uit het kabinet. En toen Churchill bij het debat in het Lagerhuis de historische woorden uitsprak: „Wij hebben een volkomen, door niets goed te maken nederlaag geleden”, moest hij een tijdlang zwijgen

tot het protestgehuil tegen zo'n ketterij was verstomd.”²⁾ Nog geen twee jaar later brak de wereldoorlog uit.³⁾

☆☆☆

Waarom ik dit alles schrijf?

Omdat dezelfde argeloosheid, domheid, lafheid, dezelfde onwil om de werkelijkheid, de harde, rauwe, dreigende werkelijkheid onder ogen te zien — precies als vóór de tweede wereldoorlog — overal in het „vrije Westen” en speciaal in ons land tiert. Men neemt het communisme niet ernstig, net zo min als indertijd het nazisme. Hoewel het communisme naar zijn wezenlijke aard, volgens de grote duitse socialistenleider Kurt Schu-

²⁾ Chamberlain wist natuurlijk niet dat tijdens zijn overleg met Hitler deze laatste „en passant” met Mussolini afsprak „zij aan zij” met Engeland af te zullen rekenen.

³⁾ Daladier had blijkbaar een minder gerust geweten. Toen na het verraad van München zijn vliegtuig Parijs naderde en hij bij het vliegveld een grote mensenmenigte zag, schrok hij hevig. Hij zei tegen z'n secretaris: „Ze zullen me lynchen!” Die man had meer mensenkennis dan zijn chef. Hij zei: „Ze zullen u bejubelen!” Hetgeen ook geschiedde.

¹⁾ De eerste was die van Berlijn 1878 waardoor de verhoudingen in Europa werden geregeld. D'Israeli was toen Englands grote man.

macher — hij kende beide uit eigen bittere ervaring! — niets anders dan „rood gelakt nazisme” is!

In onze dagen lezen misschien wel duizenden met huivering het nieuwe deel van dr De Jong's boekenreeks over de Bezetting.

Zouden ze er daarbij aan denken dat hetzelfde alleen nog geraffineerder en op groter schaal, dag in dag uit, in de Sowjet-Unie, in de „Goelag-archipel” geschiedt? Sinds de revolutie tot en met Stalin's regiem werden in Rusland 60 miljoen mensen geliquideerd!

In mijn bezit is een verslag van een analyse die Churchill veertig jaar geleden van het communisme gaf. Churchill — de grote historicus en staatsman. Hier is deze:

Het communisme is niet alleen een politiek credo. Het is een veldtochtsplan. Een communist houdt er niet slechts bepaalde meningen op na, hij is de getrouwe ingewijde in een weloverwogen manier om die denkbeelden dwingend op te leggen. De anatomie van ontevredenheid en revolutie is in elke fase en van elke kant bestudeerd en er werd een volledig handboek opgesteld om alle bestaande instellingen te ondermijnen. Die dwangmethode is evenzeer een deel van het communistische geloof als de leer zelf.

Eerst wordt een beroep gedaan op de traditionele beginselen van het liberalisme en de democratie om het jonge organisme te beschermen. De vrije meningsuiting, het recht van vereniging en vergadering, elke vorm van wettelijk geoorloofde politieke strijd, elk in de grondwet vastgelegd recht wordt met veel vertoon naar voren geschoven en van kracht verklaard. Een bondgenootschap wordt nagestreefd met elke in de volksgunst staande linkse beweging.

De totstandkoming van een gematigd liberaal of socialistisch bewind tijdens de een of andere periode van beroering is de eerste mijlpaal. Maar zodra het bestaat zal het ten val moeten worden gebracht. Tegenslagen en schaarste die uit de verwarring voortvloeien dienen te worden uitgebuit. Botsingen tussen vertegenwoordigers van de nieuwe regering en de arbeiders, zo mogelijk gepaard gaand met bloedvergieten, zullen worden uitgelokt. Martelaren moet men zelf maken. Als de machthebbers zich zoeken te verontschuldigen moet daaruit voordeel worden getrokken. Onder het mom van pacifistische propaganda kunnen haatgevoelens schuil gaan zoals die nooit eerder tussen de mensen tot uiting zijn gekomen. Het is niet nodig tegenover niet-communisten woord te houden, het mag zelfs niet. Elk blijk van goede wil, van verdraagzaamheid, van verzoeningsgezindheid aan de zijde van regeringen of staatslieden moet worden gebruikt om hen te gronde te richten.

Als dan de tijd rijp en het ogenblik gunstig is, moet dodelijke geweldpleging in elke vorm, van oproer onder het gepeupel tot sluipmoord, worden gehanteerd, zonder beperking of gewetensbezwaren. Het bolwerk zal worden bestormd onder de banier van vrijheid en democratie; als het apparaat eenmaal in handen van de broederschap is gekomen, moet elke oppositie, elke afwijkende mening door de dood tot zwijgen worden gebracht.

De democratie is niet meer dan een stuk gereedschap dat wordt gebruikt

en later in stukken gebroken; de vrijheid niet meer dan een sentimentele dwaasheid, de logicus onwaardig. De absolute heerschappij van 'n priesterdom dat zichzelf heeft verkozen, moet volgens de van buiten geleerde dogma's de mensheid worden opgedrongen, zonder matiging, eeuwig. Dit alles, opgesomd in breedsprakige leerboeken, maar ook met bloed geschreven in de geschiedenis van verscheidene machtige landen, vormt het geloof en de doelstelling van de communist. Wie gewaarschuwd is behoort op zijn hoede te zijn!

☆☆☆

Een ontstellend en angstwekkend symptoom van deze argeloosheid, domheid, onwil om de waarheid onder ogen te zien — óók een symptoom van de geraffineerde communistische propaganda — was de anti-

neutronenmanifestatie van jl. zaterdag. Als men de feiten kent vraagt men zich serieus af: hoe is dit in de wereld mogelijk?

Aan dat congres namen twee politieke partijen officieel deel: de CPN en de PPR! En de communisten speelden daarbij een dominerende rol. Er waren deputaties uit 27 landen, uit Oost en West. Er spraken ook mannen uit de Oostbloklanden — uiteraard theologen! Ze zongen het bekende onwaarsachtige vredesliedje. Het grofst maakte het de nederlandse communist die nota-bene durfde verklaren dat de neutronenbom in „flagrante strijd was met de slotakte van de conferentie van Helsinki”, de slotakte waarvan de communisten zelf zich letterlijk geen zier hebben aangetrokken en aantrekken.

Een ontstellend en angstwekkend symptoom was die manifestatie vooral omdat volkomen genegeerd werd

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

JEUGD EN SEKSUALITEIT

XI

De aangekondigde vergadering van het G.L.J.C. met predikanten, ouderlingen en andere belangstellenden is inmiddels gehouden. Het is een goede vergadering geweest, ook al was de opkomst van onze predikanten teleurstellend! Jammer, want ze hebben wel wat gemist, tenzij ze de antwoorden op allerlei problemen wisten. Dat kán natuurlijk...

Het verloop van de vergadering was wellicht anders dan velen verwachtten. Na een openingswoord over „Antwoorden op vragen van vandaag”, waarbij dit antwoord-geven uiteraard werd toegespitst op seksuele vragen, volgden groepsbesprekingen. De bedoeling was dat alle problemen en vragen rondom seksualiteit, zoals men die is tegengekomen — persoonlijk of ambtelijk —, op een rijtje werden gezet, zoder daarbij in een beoordeling te treden. Hierbij bleek duidelijk, dat het moeite kost bepaalde vragen en problemen goed te formuleren, te ontdoen van allerlei franje enz. Voordat je een antwoord kunt geven, moet je de vraag goed kennen. In verschillende groepen bleek de neiging aanwezig om meteen maar aan het discussiëren te gaan. De tijdens de vergadering aanwezige jongelui — in elke groep één — hadden de taak erop toe te zien dat discussies tijdens de morgenvergadering werden vermeden. Na de groepsverslagen vertelden een jongen en een meisje hoe het seksuele op hen persoonlijk was afgekomen, hoe ze het feit van de seksualiteit hadden ervaren. Het is iets om dankbaar voor te zijn dat we onder ons jongelui hebben die zó open spreken willen. Daar kunnen ouderen wat van leren, misschien zelfs héél wat.

Tijdens de middagvergadering werden twee problemen aan de orde gesteld

met de bedoeling dat zou worden getracht tot een juiste oplossing of een begin ervan te komen.

Eén van deze problemen volgt hier. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de situatie écht is. Het gaat over twee bestaande jongelui!

De opdracht voor de groepen was:

a) het noteren van de problemen die in de geschetste situatie naar voren kwamen; b) het noteren van de meningen omtrent die problemen bij de deelnemers; c) na te gaan op welke wijze zou kunnen worden geholpen en waarom op die manier.

Hier volgt het probleem, waarbij een jongen en een meisje schrijven waar ze mee zitten:

We zijn te ver gegaan...

M'n meisje en ik kennen elkaar al drie jaar. We waren nog erg jong toen we verkering kregen. Nu zijn we allebei zeventien en moeten dit jaar eindexamen HAVO doen. Toen we elkaar leerden kennen, hadden we nog geen enkele ervaring op seksueel gebied. Onze ouders hebben weinig hierover gepraat. Op school is er natuurlijk weleens over gesproken, maar doordat we al jong met elkaar bevriend raakte, hebben we daarna ook niet meer zoveel contact met andere jongens en meisjes gehad. Samen hebben we van het begin aan wel veel gepraat over alles en nog wat, ook over wat we samen aanmoesten met het seksuele. We hebben altijd erg goed met elkaar kunnen opschieten en ook erg fijn samen gevrijd. Als je jong bent, denk je hierbij gemakkelijk uitsluitend aan jezelf, maar later is dat bij ons toch anders geworden.

Een jaar geleden hebben we voor het eerst geslachtsgemeenschap gehad. We wisten wel, dat men „het” over het algemeen niet goed vindt, maar het is ons nooit duidelijk gemaakt waarom het niet goed zou zijn. Ouderen zeggen meestal alleen: „Het hoort niet”. Nu, daar waren wij het niet mee eens. Als je van elkaar houdt, mag het toch wel. We hebben er samen ook wel voor gedankt en het heeft ons dichter bij elkaar en ook bij God gebracht.

Tijdens de studieweekends is ons wel duidelijk geworden, dat geslachtsgemeenschap toch eigenlijk binnen het huwelijk thuis hoort. Achteraf vinden we het ook wel jammer, dat we al zo lang gemeenschap hebben

dat de Sowjet-Unie de meest militaristische staat van de wereld is.

Ik zal daarvan enkele bewijzen noemen. Onlangs schreef Hinb. Hendrikse, Rusland-deskundige van het Nederlands Instituut voor vredesvraagstukken in Den Haag, dat Rusland momenteel bijna 3 miljoen man onder de wapenen heeft. En hij gaat dan zo verder:

„Daar komt nog bij: dat militaire apparaat is in de Sowjet-Unie een heilige koe. Het leger wordt beschouwd als de school van de natie. Het leger leeft heel sterk in de heroïek van de 2de Wereldoorlog. Ze hebben toen natuurlijk inderdaad formidabele prestaties geleverd. En op die roem teert het leger nu nog. Het speelt ook een actieve rol in de politiek. Sinds 1973 zit maarschalk Gretchko, de minister van defensie en de hoogste militair, in het Politbureau, het hoogste machtsorgaan van de Sowjet-Unie.

(een paar keer per week):

Maar wat moeten we nu doen? Is het nu beslist nodig, dat we ermee stoppen? Wij weten het echt niet. Kunt u eens met ons komen praten?

—o—

Het is misschien goed dat U eens rustig gaat nadenken waar U zou beginnen, voordat U nu verder gaat lezen. En vooral niet te gauw met een panklare oplossing komen. In de groepen is hier flink op gedokterd en tijdens de algemene bespreking bleek wel duidelijk dat antwoorden geven niet zo eenvoudig is. Waarom? Omdat U het antwoord op een dergelijke probleem niet kunt opzoeken in een of ander boek. U vindt het antwoord niet in de belijdenisschriften, evenmin in de kerkelijke formulieren, ook niet in handboeken.

De moeite om tot een goede aanpak bleek duidelijk. Duidelijk zát men er mee. Ik wil iets zeggen over de mening die naar voren kwam, nl. om te bevorderen dat de jongelui zo spoedig mogelijk gaan trouwen, een ieder wonend bij zijn of haar ouders. Opmerkelijk was dat met name een paar predikanten deze gedachte naar voren brachten, terwijl enkelen van de aanwezige jongelui met klem betoogden dat dát helemaal geen oplossing was. Zij én anderen wezen er op dat met de jongelui zó gepraat zou moeten worden dat met Gods hulp een of meer stappen terug zou worden gedaan. Die weg is moeilijk maar begaanbaar, met Gods hulp! 'k Geloof dat de jongelui het bij het rechte eind hadden. Een eerste vraag is bovendien of de ouders van de jongelui iets van de situatie af weten of er in kunnen worden betrokken. Het advies aan de zeventienjarigen om maar te trouwen — beseft men wel op welke wijze deze twee voor paal komen te staan in de klas? — legaliseert de situatie maar roept meteen andere problemen op. Genoeg hierover.

Stof om over na te denken. Vragen en problemen zijn aanwezig, op seksueel gebied en op ander gebied.

Antwoorden liggen niet voor het grijpen.

Laten we ook in het zoeken van antwoorden de mens niet vergeten. Om die mens, om die mensen, gaat het. Ook als ze jong zijn. En in die mensen om God die hen maakte.

ONTMOETINGS-DAG**22 april a.s.**

Samenkomst met duizenden
broeders en zusters
in de IJsselhal in Zwolle.

Thema: **Leven in de eindtijd**

En er wordt ook op het gebied van de buitenlandse politiek geen beslissing genomen zonder medeweten en instemming van de strijdkrachten." (Onlangs is Gretchko overleden.)

★ ★ ★

De trots over deze „heilige koe” horen we duidelijk als Breznjef in zijn herdenkingsrede van de communistische revolutie van 25 okt. 1917 zich over Ruslands militaire macht zo uitlaat: „In het arsenaal van het sowjet leger bevindt zich wapentuig dat een grote vernietigende kracht bezit en in staat is ieder punt van de aardbol te bereiken, en dat het de strijdkrachten mogelijk maakt de gevechtstaken te land, ter zee en in de lucht succesvol te volvoeren.” En „de voortdurende (!!!) versterking der strijdkrachten vormt de *objectieve noodzakelijkheid voor het succesvol vestigen van het socialisme en het communisme, voortvloeiend uit de ontwikkeling van de maatschappij en de eigen aard van de klassenstrijd tussen het socialisme en het kapitalisme.*”

Met eenvoudige woorden gezegd betekent dit: wij hebben de voortdurende versterking van de strijdkrachten nodig om de „kapitalistische” staten te vernietigen en het wereldcommunisme te verwerkelijken! Breznjef ging na het bovenstaande gezegd te hebben zo verder: „Op dit ogenblik is de Sowjet-armee 'n machtige, vreesaanjagende, onoverwinnelijke macht. Zij heeft de beste wapens der wereld. Allen die tot de Sowjet-strijdkrachten behoren, van de soldaten tot de maarschalken en van de matrozen tot de admiraals, zijn ware meesters in het krijgswetenschap voortreffelijk en verstaan meesterlijk de kunst met het hun toevertrouwde eerste-klas-oorlogstuig om te gaan. Ze zijn zonder enige reserve trouw aan onze partij en aan het communisme.”

Dit is verheerlijking van het militarisme-à-la-Hitler.

★ ★ ★

Een speciaal aspect van Ruslands militaire activiteiten betreft de steun die het aan alle guerilla- en z.g. „bevrijdings”activiteiten verleent, hetzij zelf of via zijn satellieten.

Dat gebeurde en gebeurt met de Ira in Ierland, de Eta in Baskenland, de PLA — een minderheid van de bevolking van Angola, die steun kreeg en krijgt van Rusland via de Cuba-

nen. Samora Machtel in Mozambique — hij maakte in een jaar zijn land tot een economische puinhoop en zijn bewind tot een communistische terreur. Die hulp krijgt Sam Nujoma van de Swapo — hij krijgt „humanitaire hulp” van de Wereldraad van Kerken, ontwikkelingshulp o.a. van Nederland en wapens van Rusland — die laatste moet hij betalen, want voor Rusland geldt de regel: niets voor niets. Die hulp krijgen ook Moegabe en Nkomo die een vreedzame oplossing in Rhodesië met alle kracht tegenwerken. Die „hulp” krijgt nu ook Abessinië dat nu eveneens gesteund wordt door een gruwelijke terreur.

Wat de houding van de Sowjet-Unie ten aanzien van deze z.g. „bevrijdingsbewegingen” is vertelde Ruslands minister van buitenlandse zaken onlangs in een rede met de titel „*Konsequente Friedenspolitik*” zo: „Ons land ondersteunt steeds zonder enige reserve (rückhaltlos) en ondersteunt ook nu de nationale bevrijdingsbewegingen der volkeren, de bewegingen voor vrijheid en onafhankelijkheid.”

Tot zover deze week.

l'Abri in april

Voor de volgende l'Abri week-ends geven wij u graag de informatie over de dan optredende sprekers:

- 1 april Drs H. G. Geertsema, Bijbel en geschiedenis
- 8 april Prof. dr H. van Riessen, Christelijk of algemeen
- 15 april Drs W. G. Rietkerk, Vervreemding en identiteit
- 22 april Prof. dr B. Goudzwaard, Planning en toekomstbeheersing in Oost en West
- 29 april Ds A. H. Reitsema, Zending in de branding (Zuid-Afrika)

U weet: deze lezingen beginnen om 15.00 uur zaterdagmiddag en iedereen is dan van harte welkom. Er is 's avonds discussie. Blijft u eten of slapen, belt u dan tevoren even op: 03449-1659.

kerknieuws

Rektifikatie — Abusievelijk werd in het vorige nummer van ons blad vermeld, dat Ds J. Kranenburg te Groningen een beroep had ontvangen van de kerk te Assen. De kerk te Assen heeft tot nu toe geen beroep

ter vervulling van de vakature Ds D. J. A. Brink uitgebracht.

Beroepen te Kampen: (vak. Ds J. O. Mulder): Ds O. Mooiweer te Enschede-Noord.

Aangenomen naar Bunschoten-Spakenburg (vak. Ds W. v. d. Lingen): Ds H. v. Tongeren te Maassluis; naar Arnhem: Ds K. B. Holwerda te Doorn.

Samenspreking: Uit het Kort Verslag van de kerkeraadsvergadering van Aalten-Winterswijk d.d. donderdag 2 februari jl. lichten wij hierbij het volgende:

„De verhouding met de Chr. Geref. Kerk te Aalten komt ter sprake. Het standpunt van de kerkeraad is, dat de besprekingen weer opgevat kunnen worden op kerkeraadsniveau. Daarna wordt de verhouding met de Geref. Kerk (vrijgem. binnen verband) te Neede besproken. Hoewel hij openstaat voor een gesprek, meent de kerkeraad, dat eerst in enkele zaken duidelijkheid zal moeten komen, met name ten aanzien van de erkenning van ons als kerk van Jezus Christus in de zin van art. 27 en 28 N.G.B., en (in samenhang daarmee) met betrekking tot het wegroepen van kerkleden van achter de kerkeraad in 1969. Ook wil de kerkeraad weten hoe de raad van Neede (binnen verband) staat t.o.v. de recente uitstoting van de kerk te Maassluis („Ga uit van haar, Mijn volk”): wordt de feitelijke identificatie van Maassluis met Babylon onderschreven?”

ADRESSEN

Het scribaat van de kerk van Rijsbergen berust nu bij br. M. Meywaard, Min. Verschuurstraat 10, Rijsbergen. Telefoon 01606-1485.

nieuws uit breder kring

Bilthoven — De groei van de Unie van Baptistengemeenten in Nederland heeft zich ook in 1977 voortgezet. Het totale ledental van de 79 bij de Unie aangesloten gemeenten steeg van 11.281 naar 11.626.

Te huur:

tegen geringe vergoeding
onze

BUNGALOW

in prachtige omgeving.

Periode 8 t/m 21 juli '78.

Hengelo, tel. 05400-20085

Zo de Heere wil zijn onze ouders

J. A. BIKKER

en

N. BIKKER-BLOKLAND

op zaterdag 8 april a.s. vijftienvintig jaar getrouwd.

Dankbaar dat God hen voor elkaar en voor ons heeft willen sparen hopen wij dit feestelijk te vieren.

U kunt hen die dag feliciteren tussen 14.30-17.00 uur in „Het Dorps-huys”, van Hobokenstraat 15 b te Noordeloos.

Janneke
Floor
Grietha en Dirk-Jan
Nelle

Groot-Amers, april 1978
Graafland 69

KAMPEN
Johannes Calvijn-Lyceum
en school voor h.a.v.o.

Gevraagd
m.i.v. 1 augustus 1978

een docent

van prot. chr. levensovertuiging

voor:
goddienstonderwijs en maatschappij-leer voor ± 26 uren.

De te benoemen functionaris zal in de hogere leerjaren lesgeven en wel in de genoemde vakken een gelijk aantal uren.

Inlichtingen en sollicitaties binnen 10 dagen te richten aan de rector D. Runia, p/a Jan Ligthartstraat 1 te Kampen.
Tel. 05202-16022 (school) of 12982 (huis), b.g.g. 16677.

Jongeman, 26 jaar,
zoekt langs deze niet
sympathieke weg,

KENNISMAKING MET MEISJE

Liefst in noorden of oosten
des lands.

Brieven onder nr. 31-3 bureau van
dit blad.

Drukkerij „Steenbergen”

Periodieken
Boekwerken
Handelsdrukwerk

Zeist - Telefoon 03404-12452

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker; Drs H. de Jong; Mr. dr J. Meulink; D. W. L. Milo; Ds E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller, Riouwstraat 59, 1521 SC - Wormerveer
Tel. 075-282589.

Adres voor de rubriek Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer, Volksparksingel 45, Enschede, tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, Zeist,
tel. 03404 - 12452.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38, Leersum, tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— per jaar of f 60,— per luchtpost.
Giro 40 49 45.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 dec. eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.